

INTERJÚK

Orbán Endre:

„Újraszabályozásra van szükség” – interjú Pozsár-Szentmiklós Zoltánnal

Korábbi számunk Ars Fori rovatában az új választójogi rendszer került mérlegre.¹ A választások elmúltával arra voltunk kíváncsiak, hogyan teljesültek interjúalnyaink várakozásai. Ezúttal Pozsár-Szentmiklós Zoltán alkotmányjogász, az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar tanársegédje és Halmai Gábor (egyetemi tanár, az állam- és jogtudományok doktora, ELTE TáTK Európai Tanulmányok Tanszék; 2011-2014 vendégprofesszor, Princeton University) válaszol.

Mennyiben igazolódtak be előzetes elvárásai, hipotézisei?

A korábbi interjúban megfogalmazott állításaim szerint (a) problematikus az ajánlóívek rendszere, elsősorban a többes ajánlás lehetősége, (b) a politikai reklámokra és politikai hirdetésekre vonatkozó korlátozások alkotmányosan nem elfogadhatók, (c) az országgyűlési egyéni választókerületi beosztásra vonatkozó szabályozás mind formájában, mind pedig tartalmában újragondolásra szorul, (d) a magukat nemzetiségiként regisztráló választópolgárok esetében nem érvényesül a választójog egyenlőségének követelménye, amennyiben nemzetiségi képviselőjük a politikai képviselet rovására valósul meg, (e) nem igazolható, hogy a magyarországi lakóhellyel nem rendelkező választópolgárok magyarországi lakóhellyel rendelkező polgártársaikkal ellentétben csak egy, listás szavazattal rendelkeznek, és (f) hasonlóképpen nem igazolható, hogy a magyarországi lakóhellyel rendelkező, de a szavazás napján külföldön

¹ Orbán Endre: Mérlegen a választójogi rendszer. *Ars Boni*, 2014/1. 132-160. o.

tartózkodó választópolgárokat (a magyarországi lakóhellyel nem rendelkezőkkel ellentétben) a szabályozás kizárja a levélben szavazás lehetőségéből.

Az országgyűlési választás tapasztalatai a korábbi állítások nagy részét visszaigazolták. A Fővárosi Törvényszék az elmúlt időszakban több perben kimondta, hogy a választópolgároknak jogukban áll megtudni, hogy személyes adataik mely pártok ajánlóívein szerepelnek – azaz visszaéltek-e adataikkal az azok átmásolása útján, amit a többes ajánlás rendszere sajnos lehetővé tesz. Sajnálatos, hogy a választási eljárási törvény legújabb módosítása erre úgy reagál, hogy a jövőben az ajánlóíveken szereplő adatokkal kapcsolatban csak a jelöltek és listák választási szervek általi nyilvántartásba vételének jogerőssé válásáig kérhető tájékoztatás – kiüresedik tehát az időben ezt túllépő bírósági jogorvoslat lehetősége. Az EBESZ választási megfigyelő missziójának előzetes megállapításai szerint a kampány alacsony intenzitású volt, elsősorban a politikai hirdetésekre és reklámokra, valamint a médiára vonatkozó korlátozások következményeként. A szervezet megállapítása szerint hasonló okból nem teljesültek a médiához való akadálytalan és egyenlő hozzáférés nemzetközi követelményei – ami elsősorban a választópolgárok jogait érinti. A választási eredmények alapján világossá vált, hogy a nemzetiségiként regisztrált választópolgárok szavazatai egyik nemzetiség esetében sem eredményeztek mandátumot, a választott szabályozási megoldás tehát a célcsoport részvételi hajlandóságára figyelemmel sem tekinthető sikeresnek. Lényeges megállapítás, hogy a levélszavazással összefüggésben a szabályozásban megjelenő különbségek az EBESZ megfigyelő missziójának értékelése szerint súlyosan veszélyeztették az egyenlő választójog elvének érvényesülését.

A választások fényében lát-e a szabályozásban módosítási, pontosítási szükségességet?

Az alkotmányos korrekció érdekében valamennyi, fentiekben érintett kérdésben körültekintő újraszabályozásra van szükség. Érdemes azt is hozzátenni, hogy a választójogi szabályozás és a kapcsolódó jogintézmények szabályozása komplex szakmai és rendkívül érzékeny alapjogi kérdéseket érint, megkerülhetetlen tehát ezt megelőzően a széleskörű szakmai egyeztetés. Az is világos követelmény, hogy a választásra vonatkozó szabályozás – mivel az alkotmányos normákhoz hasonlóan a politikai közösség fennmaradásához kapcsolódó legfontosabb kérdésekről szól – a versenyfeltételeket illetően konszenzust igényel a versengő politikai szereplők között. Az alkotmányos korrekcióra az idej országgyűlési választás tapasztalataira is figyelemmel, olyan időben kell sor kerülnön, hogy kellő idő maradjon a következő választásokra történő felkészülésre a választási szervek, a versengő politikai szereplők és a választópolgárok számára egyaránt.

Hogyan értékeli a nemzetiségi listák, illetve a levélben történő szavazás működését?

Technikai értelemben a választás új elemeinek előkészítése és lebonyolítása nem okozott különösebb nehézséget, azonban a szabályozás tartalmával összefüggésben megfogalmazott megállapításokra figyelemmel elkerülhetetlen annak korrekciója. Arra is érdemes figyelmeztetni, hogy a levélszavazás esetében – részben annak természetéből

következően – a szabályozás több vonatkozásban nem biztosíthatja teljes körűen a szavazáshoz kapcsolódó garanciális követelmények érvényesülését: a szavazatok leadása során nem érvényesül feltétlenül a titkosság követelménye, amennyiben pedig a szavazási levélcsomagokat aktivisták vagy politikai szervezetek gyűjtik össze és továbbítják a választási szervek felé, úgy azok útja sem ellenőrizhető. Fontos eredmény azonban, hogy a szabályozás korábbi, szakmai és civil szervezetek fellépése nyomán kialakított korrekciójának köszönhetően a szavazatok kísérelő szavazási iratok vizsgálatának lehetősége útján a sajtó és a versengő pártok számára is ellenőrizhető a leadott levélszavazatok valódisága. A választás egyik fontos tanulsága, hogy – a nagyszámú érvénytelen levélszavazat alapján – nagyobb figyelmet szükséges fordítani a levélszavazás módjával kapcsolatos tájékoztatásra.

Mi a véleménye a győzteskompenzáció körül kialakult alkotmányossági kérdésekről?

A győzteskompenzáció, az egyéni választókerületben győztes jelölt relatív többségéhez szükséges voksokon felüli szavazatainak töredékszavazatként történő hasznosítása, kétségtelenül a szabályozás problematikus eleme. Funkcionálisan nem tekinthető kompenzációnak – sokkal inkább a győztes premizálásának –, a választási rendszer egészéből következően pedig alkalmazására a kormányzóképes parlamenti többség kialakítása miatt sincs szükség. Megfontolandóak azok az érvek, amelyek a leadott szavazatok súlyának meg nem engedhető különbsége alapján állítják a szabályozás alkotmányellenességét – arra figyelemmel, hogy a győztes egyéni választókerületi jelöltre leadott szavazatok lényegében kétfelé bontva, a választási rendszer egyéni választókerületi és listás elemében is mandátumot eredményeznek, szemben a többi jelöltre leadott szavazattal, amelyek (töredékszavazatként) kizárólag a listás ágon hasznosulhatnak. Az Alkotmánybíróság az érvelést részletesen kifejtő alkotmányjogi panaszt sajnos nem fogadta be, így egyelőre nem tudunk meg többet a kérdés lehetséges alkotmányjogi értékeléséről. Meggyőződésem, hogy a választott szabályozási megoldásnak az alkotmányos szempontok mellett a választási rendszer integritásának követelményére figyelemmel sincs helye a választási rendszerben.

Hogyan értékeli a választások technikai lebonyolítását?

Örvendetes, hogy a választások lebonyolítása különösebb szervezési vagy technikai problémák nélkül zajlott – ezt az EBESZ választási megfigyelő missziójának előzetes megállapításai is visszaigazolják. A professzionális szervezés azonban egy minden alkotmányos követelménynek megfelelő választásnak csak alapfeltétele, ami önmagában semmiképpen nem bizonyul elegendőnek.